

Entelektüel Bilinç ve Ahlâksal Bilinç*

Léon Brunschvicg

Çeviri: M. Mukadder Yakupoğlu

Ahlaksal bilinç çoğu zaman duygunun türlerinden biri gibi ele alınmıştır. D'Alembert'e göre, "güzel doğanın taklidine ve ifade güzellikleri olarak adlandırılan şeylere göre özellikle etkilenmiş" bir tür vardır; "ahlakın gerçeklerine adanmış duygu bilinç olarak adlandırılır, doğal yasanın ve fikrin bir uzantısı olarak iyiliğe ve kötülüğe sahibiz, bunu kalbin apaçıklığı olarak adlandırabiliriz, çünkü spekülâtif gerçeklere bağlı zihin apaçıklığından çok farklı olarak bizi aynı imparatorluğa boyun eğdirtirir."

Psikolojik bilincin ve ahlaksal bilincin ikili doğrudanlığına çağrı basit doktrinin dengesini sağlıyor görünmektedir. Aslında bu denge bozulmuştur ve bu bozulma, filozofların faydasız ustalığından, uçarı veya suçlu meraklılığından değil, ahlakın gereksiniminden ileri gelmektedir. Descartes'ın, eğer gerçeğin anlayışına sahipsek, duyarlı niteliklerin dünyasına güvenemeyeceğimizi bize gösterdiği dönemde, Fransız ahlakçılar, eğer iyiliğin aşkına sahipsek benin ben için olan doğal hoşnutluğuna kendimizi bırakamayacağımızı, kendimizin bir şekilde varlığımızı üstünden kaymasına izin vermeyeceğimizi ve eylemlerimiz için onurlu bir görüntüye sahip ve başkasının gözlerinin önüne serilebilecek nedenlerle yetinemeyeceğimizi bize öğretmişlerdir. Özsaygının başarısı, içgüdünün zorbalığını önce kendinden gizleyip daha sonra, gururunu daha iyi ortaya çıkarmak için, ona erdemin, kokusunu ve adamanın gölgesini ekleyerek bencil içgüdünün zorbalığını gizlemek değil midir? "Ateşli insanların, tanışmalarda, bilinçleri onlara başka bir kanıt vermediği zaman, yalnızca gerçek kaygısıyla davranmadan ve bu gerçeği bazen çok sonraları fark ederek, kendi menfaatleri için, üzüntü uyandıran davranışlara kendilerini kaptırdıklarını görmek olağan değil midir?" (Pascal)

Pascal'a göre, ahlaksal zayıflık ve düşüklük, bilincin ufkunun açık ve ayrık duyguların doğrudan algısıyla sınırlandığını ileri süren basit psikolojinin kökeninde bulunmaktadır. Tanrı'nın buyruğuna aykırı davranıştan aklanmak için, masum rolü oynamanın veya daha iyi bir anlatımla aptal rolü oynamanın yeterli olduğu andan itibaren hatalardan ucuza kurtulunmuş olunacaktır. Karşı gelmekle suçlandığımız bu buyruğa karşı, sadece bu buyruğu bilmediğimizi söyleyerek yanıt veriyoruz; bilincimizi yokladığımız izlenimini veriyoruz ve bir dosyanın içinde bir yazıyı arayan görevlinin gevşek rahatlığı ile hiçbir şeyi bulamadığımızı söylemekte acele ediyoruz. Ama iyi araştırdık mı? Gerçekten aradık mı? "Dünya isteklerinin onlara ne kadar gizli tuzaklar hazırladığını ve ne kadar kanaatkâr olurlarsa olsunlar, aziz Augustin'in *İtiraf*'ında söylediği gibi, bir zorunluluğa yol açtıklarını zannettikleri şeyin zevke yol açtığını ermişlerden öğrenmiyor muyuz?" (Pascal) Kuşumuzun ve içtenliğimizin ucuna kadar gittiğimiz zaman, edilgen ve kendi kendine hemen tatmin olan içsel yaşamın bu gözlemi yerine, açacağımızı ilân

* **Orijinal Kaynak:** Cuvillier, Armand. (1996). *Felsefe Yazarlarından Seçilmiş Metinler*, Cilt 3, Çev. Mehmet Mukadder Yakupoğlu, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 176-178.

Erişim Linki: <https://www.sosyalbilimler.org/entelektuel-bilinc> | **Yayın Tarihi:** 10/11/2019

ettiğimiz an sistematik olarak kapanan bu soruşturma yerine, saklı devinimleri ve ruhun gizli kaynaklarını açığa çıkarabilen, evrenin görünen olaylarının kaynaklandığı cisimsel çalkantılarla karşılaştırılabilir dürüst ve kuşkucu sorgulamayı koyduğumuz zaman kendimizi suçlu ve sorumlu görürüz...

O hâlde bilimsel alanda olduğu gibi ahlaksal alanda, bilincin gelişiminin, kimi kez doğrudan tasarım seviyesinde organik ben'in kişiliğini kavrayan, kimi kez atılımı içinde tinsel değerlerin gelişimini evrenselliğe doğru izleyen kendi üzerine düşünümün gelişimine bağlı olduğu doğrudur. İnsanlığın tümüne haklı olarak uygun olan ahlaksal bilinç, entelektüel bilincin bilimsel bilgilerin durumunun bu durumu aktüel olarak oluşturmasını sağlaması biçiminde evrenin tümüne uygun düşmesi gibi içeriden ele geçirilebilir.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitedir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.